

názory na lokální indukci. K. Lehrer a J. Fetzer poukazují na problémy vznikající při analýze a rekonstrukci lokální indukce z hlediska teorie rozhodování a teorie epistemické užitečnosti. Přibuznými problémy se zabývají autoři dalších dvou studií, K. Szaniawski a G. Menges – E. Kofler, kteří vycházejí ze statistického chápání kognitivního rozhodování a užitečnosti. H. E. Kyburg, Jr zkoumá lokální indukci se zřetelem ke globální a zvláště si všímá filozofické podmíněnosti a motivace obou přístupů. Redaktor sborníku R. J. Bogdan se ve své studii pokouší rozvinout epistemickou problematiku lokální indukce na pozadí Humových prací o poznání a indukci. L. J. Cohen podává náčrt vlastní neoklasické, nepravděpodobnostní teorie indukce. Autoři zbývajících tří příspěvků I. Niiniluoto, H. Törnebohm a R. Tuomela se zabývají speciálnějším problémy teorie lokální indukce. Sborník obsahuje i výběrovou bibliografii prací o lokální indukci a problémech s ní spojených.

Sborník *Local Induction* je reprezentativní dílo, které lze doporučit širokému okruhu čtenářů. Kromě zájemců o otázky indukce a filozofie vědy v něm najdou mnoho podnětů a zajímavých myšlenek i čtenáři, kteří se zabývají teorií poznání, teorií rozhodování a teorií informace.

Jan Stěpán

Ernest W. Adams: *The Logic of Conditionals*. Dordrecht–Boston, D. Reidel Publishing Company, 1975, XIII + 155 s.

Mezi výrokovými spojkami přirozeného jazyka bychom sotva našli spojku, která by byla předmětem živějšího teoretického zájmu logiků jako spojka, pomocí níž se konstruují věty tvaru „Když A, pak B“. Velmi brzy se ukázalo, že první exaktní explikace této spojky v klasické dvouhodnotové logice (známá jako „materiální implikace“) odpovídá sice jejímu významu v striktně extenzionálním jazyku matematiky, ale jen velmi přibližně a zkrlesleně vystihuje jiné významy, v jakých se používá v přirozeném jazyku (který má intenzionální charakter), v empirických vědách a ve filozofii. Na tuto skutečnost výrazně poukazují známé paradoxony materiální implikace. Pokusy vystihnout a exaktně explikovat jiné významy této spojky vedly ke konstrukcím celé řady neklasických logik, ve kterých se „jestliže... , pak — —“ interpretuje jinak než v klasické dvouhodnotové logice. Tak vznikly známé lewisovské systémy striktní implikace, Churchův systém „slabé“ implikace, Ackermannův systém „přísne“ implikace, různé systémy relevantních logik a jiné. Neklasickým způsobem se spojka „jestliže... , pak — —“ interpretuje i ve vícehodnotových logikách jakož i v intuicionistické a konstruktivistické logice, ačkoliv vznik těchto logických systémů nebyl motivován snahou o adekvátnější explikaci této spojky. Je třeba zdůraznit, že pozornost, kterou logika této spojce věnuje, je podmíněná její mnohoznačností v přirozeném jazyce pouze sekundárně. Mnohem významnější roli zde hraje výjimečné postavení této spojky v teorii logického vyplývání a usuzování, dané hlavně úzkým vztahem mezi větami tvaru „Jestliže A pak B“ a konstatováními, že z A logicky vyplývá B.

Autor knihy „*The Logic of Conditionals*“ E.-W. Adams přistupuje k problematice spojené s interpretací a logickou analýzou spojky „když... , pak — —“ a podmiňovacích vět pomocí ní utvořených z pravděpodobnostního aspektu. Podmiňovací (kondicionální) věty se zde považují za konstrukce, jimž se místo pravdivostních hodnot přiřazují jisté pravděpodobnosti. Adamsova kniha sestává ze čtyř kapitol.

V první kapitole se autor snaží volnějším neformálním způsobem vyloučit základní myšlenky pravděpodobnostního přístupu k logice podmiňovacích vět. Z hlediska tohoto přístupu formuluje kritérium správnosti úsudků složených z pravděpodobnostně interpretovaných premis a závěru a poukazuje na významné odlišnosti mezi tímto a klasickým „dvouhodnotovým kritériem“ správnosti úsudků. Dochází k závěru, že jsou-li východiska pravděpodobnostní teorie podmiňovacích vět pravdivá, pak se žádná čistě pravdivostně-hodnotová logika těchto vět nevyhne potížím spojeným s materiální implikací, a že adekvátní teorie těchto vět musí kromě pravdivosti brát v úvahu i jiné „dimenze správnosti“.

Technicky nejnáročnější je nejkratší druhá kapitola. Autor se v ní snaží matematicky precizovat pojem obecné pravděpodobnostní správnosti (či platnosti) pomocí pojmu pravděpodobnostní konzistence a dokazuje několik vět týkajících se těchto pojmů.

Ve třetí kapitole se autor snaží podepřít a zdůvodnit správnost základních východisek pravděpodobnostní teorie a poukázat na nedostatky a chyby východisek, z nichž vychází klasická interpretace podmiňovacích vět. Upozorňuje hlavně na to, že klasická interpretace neodpovídá různým, intuitivně evidentním pragmatickým požadavkům, které v procesu konkrétní lidské činnosti (resp. při jejím plánování) klademe na úsudky s podmiňovacími větami.

V poslední čtvrté kapitole E. W. Adams analyzuje kontrafaktuální podmiňovací věty tvaru „Kdyby A, pak B“. I při této analýze uplatňuje preferované pravděpodobnostní hledisko a zkoumá vztah mezi pravděpodobnostmi kontrafaktuálních vět „Kdyby A, pak B“ a podmiňovacích vět „Když A, pak B“. Dále ověřuje dosah a nosnost předložené pravděpodobnostní interpretace podmiňovacích vět v teorii explanace, dispozičních pojmů a přírodních zákonů.

Adamsova kniha je nepochybně zajímavým a podnětným příspěvkem k logické analýze podmiňovacích vět. Zaujme hlavně ty, kdož kladou důraz na pragmatickou stránku analýzy. Jelikož kromě elementárních znalostí z počtu pravděpodobnosti nepředpokládá u čtenáře žádnou speciální přípravu, bude přístupná širokému okruhu čtenářů. Určitě zaujme nejen logiky, ale i filozofy, lingvisty a odborníky, kteří se zabývají aplikací počtu pravděpodobnosti.

Jan Stěpán

Gerhard Marcel Martin: *Hautnah Amerika. Profane und religiöse Erfahrungen.* Ch. Kaiser Verlag (Kaiser Traktate 24), München 1977, 95 s.

Charakter edice Kaiserových malých traktátů dobře naznačuje titul jejího prvního svazku, výběru z Bonhoefferových meditací: *Treue zur Welt*. Bonhoeffer, podobně jako další dosavadní autoři edice – J. Moltmann, H. Gollwitzer, E. Jüngel aj., nechápou náboženství jen jako záležitost jednotlivých lidí hledajících odpověď na otázku své vlastní existence a spásy, ale uvažují o něm z hlediska situace a potřeb celé společnosti. Jak poznamenává i Moltmannův žák G. M. Martin: „Bůh není bohem mým, ale naším.“ Proto sem dobře zapadá také knížka Martinova, výpověď o jeho profánních i náboženských zkušenostech z jednoročního pobytu ve Spojených státech.

V řadě krátkých kapitol nám autor charakterizuje své dojmy z tamějších měst, krajiny, životního stylu lidí. O náboženských zkušenostech Martinových se v první části knihy (*Východní pobřeží*) dovídáme z pasáží líčících jeho setkání s harlemskými baptisty, brooklynskými buddhisty, se stoupenci tzv. černé teologie (na shromážděních v newyorském Union Theological Seminary přednášel profesor James Cone o dialektice teologie a života), s lidmi Guru Maharaje Ji; čteme zde však i popis Riverside Church, dvacetiposchoďového domu pojatého jako „totale Umgebungs“, klášterního muzea ve Fort Tryon Park (Manhattan) aj. V druhé části knížky (*Západní pobřeží*) jsou z tohoto hlediska nejzajímavější kapitoly o autorově pobytu v kalifornském terapeutickém zařízení v Esalen (především kapitola o esalenském náboženství).

Martin se obvykle nepouští do teoretických analýz svých zkušeností a dojmů: jeho styl připomíná spíše fotografa, který chce své vidění a poznání skutečností vyjádřit sérií jedinečných záběrů. Pokud však jde o to nejpodstatnější: O Martinových pocitech z New Yorku vypovídá např. jeho poznámka v kapitole Beckett im Central Park: „Co jsem dosud viděl (z Becketta) na scéně, v New Yorku je triviální skutečností... Beckett není absurdní, je realistický.“ A v konfrontaci s celkovým dojmem z Ameriky píše pak v závěrečné kapitole (Zurück II) o krajině mezi Bruselem a Tübingen: „Das ganze Land ist eine gute Stube.“

Jiří Gabriel